

Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця,
Харків.

ДОСВІД ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Історичні події ХХІ століття (COVID 19, війна в Україні) та наявність технологій змінили уявлення фахівців та суспільства в цілому про дистанційну освіту і її практичне втілення. Політика модернізації освітніх систем розвинених країн усе більше орієнтується на розвиток дистанційної освіти. Популярність і затребуваність дистанційного навчання на основі інтернет-технологій (e-learning), особливо в системі вищої й додаткової професійної освіти, зростають із кожним роком [1]. Сьогодні, коли велика кількість студентів українських вищих навчальних закладів вимушена була емігрувати за кордон, дистанційне навчання стало єдиною можливістю продовжувати освіту. Два провідні харківських університети (ХНУ ім. В. Н. Каразіна, ХНЕУ ім. Семена Кузнеця) весь період COVID 19 і під час воєнних дій продовжували працювати онлайн переважно в синхронному режимі згідно з розкладом, використовуючи платформи Zoom (ХНЕУ ім. Семена Кузнеця) та Classroom. У зазначений у розкладі час, маючи посилання, студенти долучались до занять. Заняття проводились з групами з різною кількістю учасників (від 5 до 30 осіб). Обидві платформи мають досить зручний спосіб обміну файлами між студентом та викладачем. Викладачі іноземної мови демонстрували високий рівень своєї педагогічної майстерності: проводили заняття в групах, розбивали групи для парної роботи в сесійних залах, готували змістовні, виважені завдання з точки зору методики викладання іноземних мов.

В Харківському національному економічному університеті імені С. Кузнеця чотирнадцять років (з 2009 року) працює сайт персональних навчальних систем (ПНС) ХНЕУ ім. С. Кузнеця, який визначається як самоутворюючий елемент дистанційного освітнього процесу [2]. Відділ електронних засобів навчання працює під керівництвом Романа Миколайовича Яценка, особистий внесок якого у

розвиток ПНС досить вагомий. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця є платформою, що охоплює усі електронні навчальні курси ХНЕУ ім. С. Кузнеця, він призначений для створення та управління віртуальним навчальним середовищем з метою обміну навчальними матеріалами, проведення занять у режимі онлайн та оцінювання знань студентів. Сьогодні в освітньому процесі університету активно функціонують понад 1500 ПНС, а загальна середньодобова відвідуваність сягає 5000 користувачів. В кінці кожного семестру сайт перевіряється працівниками відділу електронних засобів навчання і викладачі отримують сертифікат, який свідчить про якість курсу та кількість годин, які викладач витратив на його створення або оновлення.

Метою впровадження персональних навчальних систем в ХНЕУ ім. С. Кузнеця є забезпечення якості освіти шляхом змістового наповнення освітнього середовища, забезпечення однакового доступу учасників навчального процесу до якісних навчальних і методичних матеріалів незалежно від місця їх проживання та форми навчання, створення умов для персоналізації навчання, використання інформаційно-комунікаційних технологій [2]. Така система дозволила ХНЕУ імені С. Кузнеця зберегти контингент іноземних студентів навіть під час воєнних дій.

Автор даної роботи є також розробником п'яти мовних курсів для іноземних студентів, які навчаються в ХНЕУ ім. С. Кузнеця [3].

Для розширення досвіду про дистанційну освіту далі буде представлено зміст статті ірландських вчених [4]. У травні 2021 року група ірландських дослідників у складі шести вчених, серед них професор педагогіки Джері Мак Руайр, доктор Ніам Флін, викладач педагогічної психології, доктор Елейн Кін, викладач соціології та методів дослідження, Емер Давітт, викладач педагогіки, доктор Вероніка Макколі, проводить дослідження в сфері наукової комунікації та доктор Мануела Хайнц, науковий інтерес якої зосереджений на педагогічній освіті, опублікувала статтю, яка називалась «Освіта в Ірландії під час COVID -19: погляди батьків та учнів

(студентів) на загальний вплив на навчання та підтримку інтересів». Вчені повідомляли, що це було анонімне онлайн опитування, яке проводилось з 17 червня по 20 серпня 2020 року.

У опитуванні взяло участь близько трьох тисяч батьків і двох тисяч учнів студентів школи другого рівня. Переважна більшість батьків, які брали участь у дослідженні, представляли біло-ірландське населення. Це були родини з високим соціально-економічним статусом, де жінка мала кваліфікацію третього рівня, тобто вищу освіту. Батьки були обрані через базу даних національних батьківських рад, соціальні канали засобів масової інформації та мережу дослідницької групи. Для залучення учнів до участі в експерименті вчені отримували дозвіл від їхніх батьків.

Питання для опитування були зосереджені на демографічних факторах, на організації навчального процесу вдома, на дослідженні когнітивної складової, на питаннях взаємодії зі школою, на позитивних і негативних аспектах навчання вдома, а також на впливі навчання вдома на психологічний стан учнів та батьків. Питання тестів були закритого типу і побудовані так, що опитувані мали відповісти «Так» або «Ні». Тож і в узагальненій таблиці, яка приводилась у статті і відтворювала відповіді дітей і батьків, відмічались: аспекти життя дітей (навчання, розпорядок дня, впевненість, незалежність, поведінка, психологічне здоров'я, соціальні уміння); рівень школи, тобто вік дітей та відчули чи не відчули вони вплив на вище означені аспекти від навчання вдома. 94,4% опитуваних студентів школи другого рівня повідомили, що вони відчули негативний вплив домашньої освіти на їх життя.

Результати дослідження показали, що залученість до навчання, когнітивна активність та загальний інтерес до школи вдома (Schooling at home) були значно нижчі у школярів початкової школи. Хоча більшість студентів школи другого рівня також повідомляли батькам, що їх інтерес до навчання вдома зменшився через відсутність мотивації, відсутність спілкування та підтримки з боку вчителя. Крім того дослідники зазначають, що більшість опитуваних відповідали, що кількість

отриманих знань вдома значно зменшилась у порівнянні з об'ємом знань, які вони отримували в школі.

Ірландські вчені висловлювались дуже обережно та все ж узагальнили відповіді батьків та констатували, що школа вдома мала *помірний* негативний вплив на академічні та соціально-емоціональні аспекти життя їх дітей. Особливо батьки відзначали негативний вплив на повсякденне життя. В своїх відповідях батьки висловлювали стурбованість з приводу психологічного здоров'я і соціально-емоційних наслідків школи вдома. Особливо, підкреслюють автори статті, батьки були стурбовані академічною успішністю тих дітей, які мали перейти в школу другого рівня або отримати атестат про середню освіту.

Другий аспект, яким були стурбовані батьки, стосувався негативних наслідків відсутності соціальної взаємодії, самотністю, викликаною ізоляцією.

Стосовно ж впливу школи вдома на батьків, то автори статті підкреслюють, що відповіді свідчили про несприятливі психологічні наслідки. Було встановлено, що матері, які працюють повний робочий день, не могли належним чином допомагати своїм дітям у навчанні, особливо це стосувалося школи другого рівня. У надзвичайно складній ситуації опинилися родини, які мали декількох дітей, де мати і батько працювали або, якщо це були неповні сім'ї. Їх відповіді демонстрували високий рівень емоціонального виснаження.

Тільки незначна кількість батьків говорила про позитивний вплив школи вдома. Що це дало їм можливість краще впізнати своїх дітей та їх потреби, більше часу спілкуватися з ними та розвивати нові уміння своїх дітей.

Міністерство освіти Ірландії прагнуло забезпечити послідовність навчання, а для цього потрібно було організувати рівний доступ до освітніх програм як в межах однієї школи, так і між школами.

Найбільш поширений підхід для організації школи вдома, який прийняла ірландська школа, були електронні листи з інструкціями стосовно роботи та

посилання на онлайн-платформи. Електронні листи з інструкціями переважно використовувалися для початкової школи (75,3%).

Ще одна характерна ознака відмічена ірландськими вченими: превалювали асинхронні входи. Безпосередньо з викладачем працювало 19% учнів початкової школи та 58,5 % школи другого рівня.

Навіть враховуючи те, що матеріали статті стосуються першого періоду COVID-19 і були опубліковані в 2021 році, ми можемо констатувати високий рівень дистанційної освіти і професійної підготовки викладачів в Україні сьогодні.

Література

1. Карпенко М. М. Світовий досвід розвитку дистанційних форм освіти у вітчизняному контексті. Аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/svitoviy-dosvid-rozvitku-distanciy-nikh-form-osviti-u>
2. Методичне забезпечення розробки персональних навчальних систем: навчально-методичний посібник. URL: <https://cdn.hneu.edu.ua/ebook/metod-zabez/index.html>.
3. Соценко Н. Ф. Дистанційна освіта: історія та сучасність // Тези доповідей міжвузівської науково-методичної заочної конференції «Методика та специфіка викладання іноземних мов у закладах вищої освіти». Харків: Національна академія Національної гвардії України, 2022. – С. 73–77.
4. Niamh Flynn, Elaine Keane, Emer Davitt, Veronica McCauley, Manuela Heeinz, Gerry Mac Ruairc ‘Schooling at Home’ in Ireland during COVID 19’: Parents’ and Students’ Perspectives on Overall Impact, Continuity of Interest, and Impact on Learning, *Irish Education Studies*, 40:2, 217–226. URL: <https://doi.org/10.1080/03323315.2021.1916558>